

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ : คุณธรรม จริยธรรม
และจรรยาบรรณวิชาชีพ

Desirable Characteristics of School Administrators : Virtue, Merit,
and Professional Ethics

สุเมธ งามกนก | Author Sumet Ngamkanok

ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Educational Administration Department, Faculty of Education, Burapha University

*Corresponding author e-mail: sumetn@buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ที่จะช่วยให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ และตระหนักถึงคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และพิจารณานำไปปรับใช้ให้เหมาะกับภารกิจของผู้บริหาร เพื่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งในการประเมินวิทยฐานะผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะ ในปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยในรอบ 5 ปีจึงจะได้รับการพิจารณา แม้กระทั่งเกณฑ์ PA (Performance Agreement) ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะประกาศใช้ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2564 ผู้เขียนเชื่อว่าจะต้องมีการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีเช่นเดียวกับเกณฑ์ PA ของข้าราชการครู ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

คำสำคัญ: คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์; คุณธรรม; จริยธรรม; จรรยาบรรณวิชาชีพ

ABSTRACT

This article aims to 1) build an awareness of desirable characteristics of the school administrators for administration achievement; 2) build an awareness of professional morality and ethic; 3) convey an application to the administrators' mission for the best performance of the organization and society. According to the current school executive promotion evaluation, the school executives shall not experience any disciplinary action within 5 years to be eligible to the promotion process. However, PA (Performance Agreement) of the school executives announced on 1st May 2021 will possibly continue to remain annual school executive professional ethical evaluation similar to the PA of teacher bureaucrats. Morality and professional ethic for the school administrators is, therefore, necessary.

Keywords: Desirable Characteristics of School Administrators; Virtue; Merit; Professional Ethics

บทนำ

คุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์เป็นปัจจัยสำคัญ ที่สามารถทำให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จตามต้องการและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีคุณลักษณะทางด้าน บุคลิกภาพ ความสามารถในการบริหารงานด้านวิชาการ และความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ การปฏิบัติตนของผู้บริหารยังมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน รวมทั้งขวัญและกำลังใจของครูด้วยซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน การศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำสูงตลอดจนมนุษยสัมพันธ์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง และความเป็นประชาธิปไตยหากผู้บริหารมีคุณลักษณะ และความสามารถที่เหมาะสม ก็จะได้รับความร่วมมือร่วมใจจาก ผู้ร่วมงานในหน่วยงาน องค์กร ชุมชนและท้องถิ่นอื่น ๆ ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ (ศุภมาส วิสีชนาม, 2560)

การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ก็จะเป็นที่ยอมรับนับถือของ ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญและกำลังใจ รู้สึกว่าตนเองมีความมั่นคง ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานในองค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบัน คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไป จึงควรให้มีการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับบุคคลทุกๆ คน (อัญชลี โพธิ์ทอง และสงศักดิ์ คงเที่ยง, 2564)

ผู้บริหารในสถานศึกษาที่ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพควรต้องศึกษา ข้อคิด คติธรรมและหลักคำสอนทางศาสนา เพื่อทำความเข้าใจกับหลักธรรมนั้น ๆ เป็นเบื้องต้น แล้วนำไป คิดวิเคราะห์ที่พิจารณาปรับใช้ให้เหมาะกับภารกิจของผู้บริหาร เช่น ภารกิจในฐานะผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน หรือสังคม ภารกิจของผู้วางแผน กำหนดนโยบาย จัดองค์การ บริหารบุคคล ฯลฯ ล้วนต้องอาศัยหลักธรรม ในการประกอบควบคุมไปกับความรู้ความสามารถทั้งสิ้น จึงควรศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมหลักธรรมแล้วนำไป ประพฤติปฏิบัติ ท่านก็จะได้ชื่อว่า เป็นผู้บริหารที่มีทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และมีคุณประโยชน์ต่อ องค์กรและสังคมอย่างแท้จริง

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ (ฉลอง มาปรีดา, 2537) มีดังนี้
 - 1.1 มีความกระตือรือร้น เป็นคุณสมบัติข้อแรกๆ ที่ผู้บริหารพึงมี ในการจัดทำสิ่งใดก็ตาม ถ้า ผู้นำในการจัดทำสิ่งนั้นมีความกระตือรือร้นแล้วผู้ตามทั้งหมดก็ต้องสนใจในการทำสิ่งนั้นด้วย
 - 1.2 มีการเรียนรู้งาน ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่เฉพาะแต่ ความรู้ในหน้าที่การงาน ซึ่งถือว่ามีความจำเป็นต้องทราบโดยกระจ่างอยู่แล้ว
 - 1.3 ความสดชื่นร่าเริง ความสดชื่นร่าเริงเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหาร เพราะความสดชื่นร่าเริงก่อให้เกิดบรรยากาศที่เหมาะสมในการทำงาน

1.4 ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เห็นแก่ตัวเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้บริหาร ผู้บริหารไม่ควรแสดงความเห็นแก่ตัวออกมาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็น เนื่องจากจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชานั้นเกิดความไม่ไว้วางใจในตัวผู้บริหาร

1.5 ความเยือกเย็น ความเยือกเย็นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ซึ่งผู้ใต้บังคับบัญชาชอบมากที่สุด ผู้ใต้บังคับบัญชาชอบที่จะทำงานกับคนเยือกเย็น เพราะคนที่เยือกเย็นนั้น แสดงว่าสามารถบังคับตนได้เสมอ

1.6 ความสม่ำเสมอ ความสม่ำเสมอเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการรักษาความมั่นคง ผู้ใต้บังคับบัญชาชอบผู้บริหารที่มีความประพฤติคงเส้นคงวายุ่งเสมอ ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามเมื่อได้ไตร่ตรองโดยรอบคอบและวางแผนการดีแล้ว ก็จะต้องทำไปตามแผนการนั้นอย่าเปลี่ยนแปลงไปเปลี่ยนมา เพราะจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเปลี่ยนแปลงเกิดความไม่แน่นอนไปด้วย

1.7 ความง่าย ๆ ผู้บริหารจะต้องใช้ภาษาหรือสำนวนง่าย ๆ ตรงไปตรงมา ทำความเข้าใจได้ทันทีระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ในการที่จะออกคำสั่งหรือปฏิบัติงาน

1.8 การรับฟัง ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไปพบโดยไม่ต้องเก้อเขินหรือลังเล สามารถแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องเสียเวลานาน และแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรี

1.9 ความเปิดเผย ความเปิดเผยเป็นเครื่องมือประหยัดเวลาได้อย่างสำคัญ การที่ผู้บริหารเป็นคนเปิดเผยตรงไปตรงมาย่อมส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำอะไรเปิดเผยตรงไปตรงมาด้วย

1.10 ความฝังใจ ในที่นี้มีได้หมายถึง ความฝังใจในด้านกิริยาท่าทาง แต่หมายถึงความสามารถในการก่อให้เกิดความฝังใจในด้านความรู้สึก ผู้บริหารจำนวนมากมักจะไม่แสดงความหนักแน่นในคำสั่งของตน การสั่งไปลอย ๆ โดยไม่แน่ใจว่าให้ใครกระทำหรือทำอย่างไรจึงเป็นผลให้ต้องมีการสั่งบ่อย ๆ ซึ่งไม่เกิดผลดี

1.11 ความมั่นคง ความยึดมั่นก่อให้เกิดความมั่นใจและทำให้ปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ไปในทางเดียวกัน

1.12 ความแนบเนียน เป็นคุณสมบัติสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้บริหาร กล่าวคือ ความสามารถในการที่จะเร้าอารมณ์ในทางบวก เช่น ความจงรักภักดี ความสำนึกในหน้าที่ ความยุติธรรม

1.13 ความอดทน ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความอดทนดีพอสมควร ทุกคนต่างก็มีความต้องการให้อีกครึ่งมีความเจริญรุ่งเรือง แต่ก็ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอนอันควร

1.14 ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ว่าจะทำงานอะไรก็สำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง

1.15 ความมีเกียรติศักดิ์ ทุกตำแหน่งหน้าที่ย่อมต้องมีเกียรติศักดิ์มาพร้อมกับตำแหน่งนั้น จะมากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับว่าตำแหน่งนั้นมีความสำคัญเพียงใด ผู้บริหารไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งใดก็ตาม จำต้องรักษาเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งนั้นไว้ด้วย

1.16 ความมีอึดมาลัย เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารในการประหยัดเวลา ผู้บริหารที่มีอึดมาลัยดี ย่อมทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งหลายเป็นคนสุภาพ อ่อนโยน บรรยากาศเช่นนี้จะทำให้เกิดการควบคุมตนเองได้ดี เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมมีบรรยากาศในทางบวกสามารถทำงานได้รวดเร็ว เพราะมีการต่อต้านขัดขวางน้อย

1.17 ความเมตตากรุณา ผู้บริหารที่ดีนั้นต้องเป็นคนที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเสมอ ประรณานี้จะทำให้ผู้อื่นมีความสุข ความเจริญ ให้อำนาจในสิ่งที่มีประโยชน์ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชามีความทุกข์เดือดร้อน ก็คิดหาทางช่วยเหลือด้วยความจริงใจ

1.18. ความเป็นกันเอง เป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดประการหนึ่งของผู้บริหาร ความยากของเรื่องอยู่ที่การปฏิบัติ แค่นั้นจึงจะเรียกว่าเป็นกันเอง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาลามปามเอาได้

2. สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ไว้ (จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545) ดังนี้

2.1 เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีในการบริหารและการจัดการศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.2 เป็นผู้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์

2.3 เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษา

2.4 เป็นผู้วิสัยทัศน์ในการบริหารและจัดการศึกษา

คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

3. คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

3.1 ความหมาย

3.1.1 คุณธรรม คือธรรมที่เป็นคุณ หรือสภาพคุณงามความดี เริ่มตั้งแต่ความนึกคิด ความปรารถนา ความตั้งใจ

3.1.2 จริยธรรม แปลว่า ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ หรือศีลธรรมนั่นเอง หมายถึง คำพูดและการกระทำ (เกษม วัฒนชัย, 2557)

3.1.3 จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง ประมวลความประพฤติ ข้อบังคับ มารยาทที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง ฐานะของสมาชิก ความดีงาม รวมทั้งก่อนให้เกิดความสงบสุขและความเจริญในตัวคน วิชาชีพ และสังคม (เอกพันธ์ ปัดถาวะโร. 2555)

3.2 หลักธรรมที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีคุณธรรมนั้น ส่วนใหญ่มาจากหลักธรรมทางศาสนา ได้แก่

3.2.1 ทศพิธราชธรรม (วิกิพีเดีย, 2564)

- 1) ทาน (วัตถุทาน อภัยทาน และ ธรรมทาน)
- 2) ศิล รักษาความสุจริต ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม สรรวมทั้งกาย วาจา ใจ
- 3) ปริจาคะ การเสียสละ
- 4) อาชชวะ การเป็นคนดี มีความซื่อตรง
- 5) มัททวะ เป็นผู้อ่อนโยน มีอัธยาศัยไมตรีดี สุภาพ นุ่มนวล
- 6) ตบะ ไม่ยอมให้กิเลสตัณหาเข้ามาครอบงำจิตใจ
- 7) อักโกธะ ไม่โกรธง่าย ไม่เกรี้ยวกราด
- 8) อวิหิงสา ไม่เบียดเบียนหรือกดขี่ข่มเหง ไม่หลงในอำนาจที่ตนมีอยู่
- 9) ชันติ รู้จักอดกลั้นต่องานที่ตรากตรำ อดทนความเหนื่อยยากอุปสรรคต่าง ๆ
- 10) อวิโรธนะ ยึดมั่นอยู่ในความยุติธรรม หลักนิติธรรม หรือระเบียบ

3.2.2 การละเว้นจากอคติ (มัทนา นิถานานนท์, 2564)

- 1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะความชอบหรือความรัก
- 2) โทสาคติ ลำเอียงเนื่องจากความเกลียดชัง
- 3) โมหาคติ ลำเอียงเนื่องจากความไม่รู้จริง หรือความเขลา
- 4) ภยาคติ ลำเอียงเนื่องจากความกลัว

3.2.3 พรหมวิหาร 4 คือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ใช้กำกับความประพฤติ ประกอบด้วย

- 1) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้เป็นสุข มีจิตแผ่ไมตรีและประโยชน์ต่อผู้อื่น
- 2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เพื่อบำบัดความทุกข์ยาก
- 3) มุทิตา คือ มีความยินดี เมื่อผู้อื่นเป็นสุข ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น
- 4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง มีจิตใจเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยความรัก

3.2.4 อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ได้แก่

- 1) ฉันทะ คือ ความพอใจ ความต้องการที่จะกระทำ ใฝ่ใจรักในสิ่งนั้น เห็นคุณค่าในสิ่งนั้น
- 2) วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอยแม้เผชิญอุปสรรค
- 3) จิตตะ คือ การตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยใจจดจ่อไม่ปล่อยให้เลื่อนลอยไป ถือว่างานสำคัญเป็นชีวิตจิตใจ
- 4) วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หรือทดลองหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญหา

เหตุ

3.2.5 สัมปติธรรม 7 ธรรมของสัตบุรุษ หรือคนดี หรือของผู้นำ ประกอบด้วย

- 1) ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ ทุกอย่างมีสาเหตุ

- 2) ความเป็นผู้รู้จักผลดี คือ ผลที่เกิดขึ้นจากเหตุ
- 3) ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักตนเองว่ามีความถนัดทางด้านใด สนใจเรื่องอะไร มีศักยภาพมากน้อยเพียงใด
- 4) ความเป็นผู้รู้จักประมาณ คือ จะคิดจะทำงานอะไรให้รู้จักประมาณว่าทำได้หรือไม่ ไม่ทะเยอทะยานในสิ่งที่เกินกำลังของตน
- 5) ความเป็นผู้รู้จักกาล คือ คำนึงถึงเวลาที่เหมาะสมต่อการกระทำนั้น
- 6) ความเป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้จักวิถีชีวิตของชุมชนที่อยู่ เพื่อปรับตัวให้คล้อยตามกับสังคมส่วนรวม
- 7) ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคล คือ รู้จักบุคลากรในสถานที่ทำงาน พิจารณาได้ว่าควรมอบหมายงานให้ใครปฏิบัติ

3.2.6 สัจจวัตถุ 4 คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ให้สามัคคีกัน ประกอบด้วย

- 1) ทาน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยสิ่งของตลอดจนการให้ความรู้และคำแนะนำสั่งสอน
- 2) ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก ฟังแล้วปลื้มปิติ เป็นคำกล่าวที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน สมานสามัคคีเกิดไมตรี และความรักใคร่รั้งถือ
- 3) อัตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ระมัดระวังให้การกระทำแต่สิ่งที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น
- 4) สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอ การวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

3.2.7 หลักธรรมที่ใช้ยึดถือในการควบคุมการใช้อำนาจของผู้บริหาร

ผู้บริหารเป็นผู้มีอำนาจในการให้คุณให้โทษแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา การพิจารณาความดีความชอบ ปลด ย้าย ให้ออก การเลื่อนตำแหน่ง ถ้าผู้บริหารไม่มีอคติ ตั้งมั่นในความถูกต้องตามหลักธรรม ดังต่อไปนี้

- 1) หิริ ได้แก่ ความละอายใจ ละอายต่อการกระทำชั่ว
- 2) โอตตัปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป ความชั่ว
- 3) ชันติ ความอดทน อดกลั้นที่จะไม่กระทำการสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย
- 4) โสรัจจะ ความสงบเสงี่ยม รักษาอากัปกิริยาให้เหมาะสม

4. จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (คุรุสภา, 2550) ดังต่อไปนี้

4.1 มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษาหรือเทียบเท่า หรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ ดังต่อไปนี้

- 1) หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
- 2) นโยบายและการวางแผนการศึกษา
- 3) การบริหารด้านวิชาการ
- 4) การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่
- 5) การบริหารงานบุคคล
- 6) การบริหารกิจการนักเรียน
- 7) การประกันคุณภาพการศึกษา
- 8) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 9) การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน
- 10) คุณธรรมและจรรยาบรรณสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

นอกจากคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษาที่ คณะกรรมการคุรุสภารับรอง

4.2 มาตรฐานการประกอบวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

- 1) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือ
- 2) มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่ง หัวหน้าหมวด หรือหัวหน้าสาย หรือหัวหน้างาน หรือตำแหน่งบริหารอื่น ๆ ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

5. แนวทางการประเมินผู้บริหารเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษา ต้นแบบ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ 3 เกณฑ์คือ (ธีระ รุญเจริญ, 2545)

เกณฑ์ที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้

เกณฑ์ที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำทางวิชาการ

เกณฑ์ที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณธรรม จริยธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรมและซื่อสัตย์
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษามีการปกครองที่ดี ไม่มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่ง

เสพติด

4) ผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับความศรัทธาและยอมรับด้วยคุณธรรม จริยธรรมจากนักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน

- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ

บทสรุป

หากผู้บริหารสถานศึกษาได้ตระหนักถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ที่จะช่วยให้การบริหารงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ และตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ และพิจารณานำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับภารกิจของผู้บริหาร ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสังคม และการประเมินวิทยฐานะของผู้บริหารสถานศึกษาก็จะต้องมีการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีเช่นเดียวกัน ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และจะต้องหมั่นพิจารณาด้วยปัญญาให้ปรากฏแก่ใจตนเองว่า ความซื่อเป็นสิ่งเศร้าหมอง นำรังเกียจ นำความทุกข์ ความเสื่อมมาสู่ทั้งตนเองและผู้อื่น แม้ไม่มีผู้รู้เห็นแต่ตนเองย่อมทราบดี และต้องรับผลร้ายของความซื่อมั่นโดยแน่นอน หากผู้บริหารยังรักตนก็ต้องไม่พาตัวไปกระทำความชั่วและต้องสำรวมระวังตัวไว้ให้ตั้งตนอยู่แต่ในความดี มีความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความเป็นธรรม อันเป็นการเลือกกระทำการปฏิบัติ การวินิจฉัยด้วยเหตุผลและเป็นไปเพื่อความถูกต้อง ไม่ตกอยู่ภายใต้อคติก็จะทำให้คนในองค์กรนั้นอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

ในการประเมินวิทยฐานะผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยในรอบ 5 ปีจึงจะได้รับการพิจารณา แม้กระทั่งเกณฑ์ PA (Performance Agreement) ของข้าราชการครูที่ประกาศใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็ต้องมีการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพครูเป็นประจำทุกปี ซึ่งผู้เขียนก็เชื่อว่า เกณฑ์ PA (Performance Agreement) ของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะประกาศใช้ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2564 ก็จะต้องมีการประเมินจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีเช่นเดียวกัน ดังนั้น คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- เกษม วัฒนชัย. (2557). *โรงเรียนคุณธรรม*. กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.
- คุรุสภา. (2550). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2550*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 เมษายน 2564). จาก <http://www.act.ac.th>
- จันทรานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บั๊ก พอยท์.
- ฉลอง มาปรีดา. (2537). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งส์ เฮ้าส์.
- ธีระ รุญเจริญ. (2545). *ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ : ศักยภาพเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- มัทนา นิถานานนท์. (2564). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 เมษายน 2564). จาก

<http://www.gotoknow.org/posts/622867>.

วิกิพีเดีย. (2564). ทศพิธราชธรรม. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 เมษายน 2564). จาก

<https://th.wikipedia.org/wiki/ทศพิธราชธรรม>.

ศุภมาส วิสัยนาม. (2560). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 2; 11-12 มกราคม 2561; มหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อัญชลี โพธิ์ทอง และสมศักดิ์ คงเที่ยง. (2564). ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารในสถานศึกษา. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 20 เมษายน 2564). จาก

<https://www.englishformbunsorn.blogspot.com>

เอกพันธ์ ปัตถาวะโร. (2555). จรรยาบรรณวิชาชีพ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 19 เมษายน 2564). จาก

<https://www.aekapan.blogspot.com>

